

ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ХАРЧОВОЇ ППРОМИСЛОВОСТІ

Кундєєва Г.О., к.е.н., доцент,

Соломка О.М., к.е.н., доцент,

Національний університет харчових технологій

Харчова промисловість є стратегічно важливою галуззю національного господарства – підприємства даної промисловості виробляють продовольство для населення країни та сировину для переробної промисловості. Ми погоджуємось з тим, що ефективна, високопродуктивна, динамічне зростаюча харчова промисловість є пріоритетом у забезпеченні економічної безпеки держави та досягненні високої національної конкурентоспроможності [1]. Натомість, в Україні поки що не створено належної платформи для розвитку інтеграційних процесів та забезпечення інтересів усіх суб'єктів ринку продовольства, що стримує приплив як іноземних, так і вітчизняних інвестицій у галузь [2, с. 57]. Проте, досліджуючи сучасний стан та розвиток вітчизняної харчової промисловості необхідно визначити її соціальне спрямування.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що окремі вітчизняні вчені підкреслюють соціальне призначення харчової промисловості, наголошуючи на її внеску галузі у формування та зміцнення здоров'я нації [3]. Інші вчені пов'язують соціальний характер харчової промисловості з гарантуванням продовольчої безпеки країни [4; 5]. Тобто, харчова промисловість, зокрема виробничої функції, частково виконує соціальну функцію, що є прерогативою держави, а тому постає питання щодо компенсації або за рахунок зниження податків, або за рахунок збільшення дотацій виробникам продовольства.

До соціально-економічної політики держави відноситься політика ціноутворення й більшість розвинутих країн регулюють ціни на харчові продукти. Для вітчизняних підприємств харчової промисловості процес ціноутворення повинен підлягати державному контролю. Відповідно до засад економіксу щодо встановлення рівноважної ціни на ринках з нееластичним попитом, держава повинна здійснювати контроль за цінами на продукти повсякденного попиту (хліб, молоко, картопля тощо). Ціни на зазначені продукти формують розмір прожиткового мінімуму і, відповідно, всі інші мінімальні доходи населення. З іншого боку, встановлення фіксованих цін на виробництво харчових продуктів не може ставити під сумнів доцільність випуску цієї продукції через її збитковості. Особливо це стосується виробництва продуктів дитячого харчування, яке, виходячи з наявної тенденції погіршення здоров'я у дитинстві, повинно стати головним питанням національної безпеки країни.

Необхідно встановлення паритету цін між сільськогосподарськими виробниками, переробними підприємствами та торговельними організаціями. Підприємства харчової промисловості є матеріаломісткими (вартість сировини складає понад 70% собівартості готового продукту) й тому особливу увагу держава повинна звертати на монополію великих торговельних компаній, низьку якість кінцевої продукції та невідповідність системи державного контролю безпечності харчових продуктів. Водночас, держава повинна підвищувати мито на імпорт тієї харчової продукції, яка може в достатній кількості вироблятися в Україні та стимулювати експорт вітчизняної готової продукції з високою доданою вартістю, а не сировини. Враховуючи специфіку державного регулювання ринку харчових продуктів, вкрай актуальною постає проблема органічного та виваженого поєднання адміністративних і економічних методів державного регулювання. Економічні методи державного регулювання, на відміну від адміністративних, не обмежують свободу підприємницького вибору. Втім адміністративні методи регулювання є необхідними, оскільки вони повинні використовуватися як засіб антимонопольної політики.

Проте не всі галузі харчової промисловості «однаково соціальні» [5], що і дозволяє ранжувати галузі харчової промисловості за соціальною ознакою. Найбільш соціально важливими галузями харчової промисловості є хлібопекарська, м'ясопереробна і молокопереробна. Наступними в ієрархії соціальності галузей харчової промисловості є рибна, мукомельно-круп'яна, олійно-жирова та плодоовочева. Наукове обґрунтування необхідності споживання харчових волокон (теорія адекватного харчування) та результати останніх досліджень щодо впливу харчових продуктів на здоров'я людини, підвищують вагу соціальної значущості плодоовочевої та рибної галузі. Виходячи зі зростання вагомості плодів, овочів і риби у формуванні та зміцненні здоров'я людини, необхідним стає посилення державної підтримки рибної та плодоовочевої галузей.

На думку М.П. Сичевського, державне регулювання харчової промисловості повинно включати наступні важелі: законодавчо-нормативні (закони, укази, постанови, розпорядження); фінансово-економічні (податки, пільги, дотації, мито, акцизи, цінова політика, розподіл ресурсів); соціально-економічні (задоволення потреб населення, забезпечення якості та безпечності харчових продуктів, підвищення рівня життя населення, збільшення його купівельної спроможності); адміністративні (контроль, обмеження, дозволи, держзамовлення захист конкуренції тощо); інвестиційно-інноваційні (галузеві цільові та інвестиційно-інноваційні програми, фінансування інновацій та пріоритетних напрямів розвитку галузі, контроль за використанням інвестицій, координація реалізації інноваційних програм) [1, с. 27]. Але ми вважаємо за необхідне вищезазначені важелі розширити соціально-культурними – формуванням культури здоров'я та здоров'язберегаючої

поведінки людини, що забезпечить створення відповідного попиту на ринку продовольства.

Література.

1. Сичевський М.П. Організаційно-економічний механізм розвитку харчової промисловості України (теорія, методологія, практика): [дис. д-ра екон. наук: 08.07.01] НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. Київ, 2005. 468 с.

2. Варченко О. К вопросу соединения государственного и рыночного регулирования продовольственной безопасности. Экономика Украины. 2004. № 7. С. 53-59.

3. Сімахіна Г. О., Науменко Н. В. Харчування як основний чинник збереження стану здоров'я населення. Проблемы старения и долголетия. 2016. № 2. С. 204-214.

4. Глобалізаційні виклики та національний зміст продовольчої кризи: регіональний вимір. Ніжин: ТОВ «Видавництво Аспект-Поліграф», 2012. 352 с.

5. Пархоменко Н.О. Формування цін на міжнародному ринку послуг. URL: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Cher/2011_1/Parkhomenko.pdf